

Бананите са застрашени от изчезване

Автор(и): Нора Иванова, Редактор Растителна Защита /РЗ/

Дата: 20.04.2014 *Брой:* 4/2014

Бананите в Европа и Северна Америка са сериозно застрашени от патогенни гъбни заболявания. В почти всички региони, където се отглеждат банани, болестите по растенията се разпространяват все повече и водят едновременно до лоша и слаба реколта, както и до използването на повече фунгициди. Една от алтернативите е въвеждането на хибриди, които са резистентни на конкретните патогени.

Бананите са известни със своите хранителни и вкусови качества и не случайно в много страни са предпочитана и задължителна храна. Средно около 14 килограма годишно изяжда един европейец. Смята се, че в света 410 милиона души разчитат на бананите, за да си осигурят една трета от дневния прием на калории. Според една от оценките на експерти новата болест може да унищожи до 85 процента от бананите по света.

В света са известни повече от хиляда сорта банани, но почти всички са неприятни на вкус. От сладките, годни за консумация и устойчиви на заболявания, са бананите Раджапури, Майсур (сладко-кисел), Айс-крим, Робуста и Лейди Фингер.

Бананите от сорта Голдфингер по вкус приличат на „класическите“ и напомнят по-скоро на ябълки. Това е хибрид, въведен от Филип Роу, който ги отглежда в малки количества в Австралия. Малко е известно, че дивите банани на практика са негодни за консумация, тъй като съдържат много и големи семки. Култивираните банани са способни да се размножават само по вегетативен начин поради факта, че техните плодове почти не съдържат семена. Ето защо селектирането на нови сортове, устойчиви на заболявания, се оказва трудно поради факта, че едва на триста плодове се открива само по едно семе. Това е една от причините настоящите сортове банани да са доста чувствителни към различни болести и неприятели. През 1950-60те специално създадения за експорт банан *Gros Michel* е напълно унищожен от панамската болест. За причинител на болестта се счита *Fusarium wilt*. В заразените растения транспортирането на вода и хранителни вещества се подтиска и те изсъхват.

Налага се култивирането на нов сорт банан-Cavendish, който в момента е водещ сорт на всички световни пазари. За съжаление статистиката е тревожна, Кавендиш и останалите сортове банани нямат никаква защита срещу новата мутация на *Fusarium wilt*, наречена TR4 (*Tropical Race Four*) - гъба, срещу която няма лек. Всички химични фунгициди нямат никакъв шанс срещу агресивния щам. Той живее в почвата, откъдето се усвоява от растението и го унищожава, като ограничава транспортирането на вода и хранителни вещества.

Панамската болест не е единственият проблем. Листните гъбички *Black Sigatoka* се срещат също в повечето бананови плантации без значение дали става въпрос за малки земеделски производители или за масова продукция. Патогенът ограничава фотосинтезата на засегнатото растение, съответно намлява броя на плодовете. В допълнение плодовете зреят по-рано и стават негодни за износ.

Досега традиционните методи за борба, както и познатите техники за отглеждане на банани не дават очакваните резултати. Затова учените започват да експериментират в областта на генното инженерство.

През 2010 г. в Уганда се правят първите опити с gm-банан, който е резистентен на черна сигатока. Този банан притежава ензими, които разграждат клетъчната стена на гъбичките.

Създадена е работна група, водена от Джеймс Дейл от Куинсланд Университета по технологии (Австралия), която работи по нови сортове банани, които ще бъдат устойчиви на панамската болест. За момента няма окончателни доказателства, че тези банани биха могли да оцелеят извън оранжерии, където се експериментира с тях.